

קול צופיד

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

צו - תשס"א - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

שמן שדולק 3 שעות, זה מספיק די והותר. אבל בליל הסדר, צריך הרבה שמן לזמן רב יותר, שהרי כל התקנה של הדלקת הנרות היא כדי שיאירו כל זמן האכילה, והרי בליל הסדר, מזמן ההדלקה שרק אז מתחילות הנשים בהכנות לליל הסדר וקריאת ההגדה, ועד שמתחיל את אכילתו, זה יותר משלוש שעות, לכן צריך שיאירו זמן רב יותר. כשמכניס את האוכל ביום שישי לכבוד שבת קודש, כינו ויבשלו הכל בסירים של פסח, (והאוכל יהיה ללא חמץ).

הפסח תהיה מוכשרת לפסח, וישתמשו בפסח המוכשרת. הכלים יהיו חד פעמיים, וזה כולל הכל, גם הצלחות והכוסות, וגם הסכרים, ומפות ניילון חד פעמיות, גם על השולחן וגם מתחת לשולחן שיקלטו את כל הפירורים שיפלו בשעת האכילה. צריך לדאוג כבר מיום שישי לרכוש את כל כלי החמץ, ולסגור אותם במקום שמיעד להם להיות במשך החג. יכון ביום שישי מברשת שיניים רכה, או קסמים לנקות בהם את השיניים, וכן מי פה עבור יום שבת אחרי האוכל. צריך לדאוג למטאטא שלא עשוי משערות קשים אלא משערות שלא ישרו בשעה שמטאטא בו את הפירורים אחרי הסעודה בשבת. ולבדוק את החסה. ידאג לברר אם הופרשה חלה כדין על מצות עבודת יד שקנה למצוה של ליל הסדר.

צריך לדאוג לביעור מעשרות כבר מיום שישי. אף על פי שמצוותה מעיקר הדין בשביעי של פסח, כי לפעמים יש לו קופסאות שימורים שספק אם הן כשרות לפסח או לא, ויחלל את המטבע של מעשר שני כבר מיום שישי, ויתן ללוי ולעני את מעשר ראשון ומעשר עני אם נשאר ברשותו, ואם במשך חול המועד הפריש שוב תרומה יבצר שוב בערב שביעי של פסח.

בכל שנה נוהגים לעשות עירובי חצרות בכל עיר בערב פסח, השנה עושים זאת בערב דערב פסח, כלומר ביום שישי בערב לפני כניסת השבת. אם אפשר לפני תפלת מנחה הנה מה טוב. כיון שיש חשש שיאחרו להתפלל מנחה ואחר השקיעה אין עושים עירובי חצרות, ואם התחילו מנחה מוקדם יעשו לפני קבלת שבת.

יום שבת - ערב פסח

צריך להתפלל מוקדם כדי להספיק לאכול לחם בסעודה שניה. אבל ה'בן איש חי' מדגיש שלא למהר בתפלה, ולא לזלזל בתפלה כלל אלא יתפלל כדרכו, ורק יקדים את שעת תחילת התפלה. ואם אפשר להתפלל עם הנץ טוב ביותר.

יש לגמור את הסעודה שאכל בה חמץ בשבת בבוקר, לפי הספרדים לפני השעה 8:35 - 8:37, ולפי האשכנזים בשעה 9:00 - 9:03, לפי אופק ירושלים.

צריך לסלק את כל הפירורים מיד בגמר האוכל, ויוציא את הכל מביתו ויזרוק ברחוב הזבל שברשות הרבים ולא פח שבחצרו, לספרדים: עד שעה 9:52, לאשכנזים: עד שעה 10:25. אמנם השעה היא לפי אופק ירושלים, אבל השעה כמעט שווה בכל הארץ כולה.

יזכור לבטל את החמץ מיד בגמר הסעודה בשבת בבוקר. והנוסח יהיה 'כל חמירא וכו' דחזיתיה ודלא חזיתיה, דביערתיה ודלא ביערתיה' וכו'. ולמרות שביום שבת לא מבטלים ולא מפקירים, אף על פי כן מותר לו לבטל ולהפקיר שלא יבא לידי חשש חמץ, יבריש את שיניו, ויטאטא את הדירה. אם הוא מטאטא חדש, יוכל לער את כל הפירורים בתוך הנוחיות, ואם הוא מטאטא ישן, יזרוק אותו עם החמץ. אם יוצא לו דם מהחניכיים ינקח בקיסם ויקח מי פה לצחצח את השיניים, ואם חס על המברשת, יכול לטותפה ורצוי להשתמש בה פעם נוספת ביום שבת אחר הצהריים.

דבר שלא הוזכר בחוברת (ערב פסח שחל להיות בשבת), הוא שרצוי לשבת על כסאות פלסטיק פשוטות ולא על כסאות מרופדים, שיש לחשוש שתוך כדי אכילתו יפלו פירורים בחריצים של הכסאות. ומי שרוצה לשבת על

השיעור לעילוי נשמת :

מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

פרשת השבוע : צו

השיעור נמסר ע"י הרב מרדכי אליהו זצוק"ל, בשנת תשס"א.

דיני ליל הסדר והכנות לחג

קיצור ההלכות וההנהגות הקשורות לחג החל מיום חמישי ועד ליל הסדר (אשר בשיעורים הקודמים נאמרו בהרחבה).

יום חמישי - תענית בכורות

השינוי הראשון שיש השנה (שערב פסח חל בשבת) יותר מכל שנה הוא בתענית בכורות. כל שנה תענית בכורות חל בערב פסח ב"ד ניסן. השנה ש"ד הוא בשבת ולא צמים בו, יש להקדים את הצום ליום חמישי, לא ליום שישי שהוא יום י"ג מאחר והוא דחוי ולא צמים בו. וי"א שאם לא צם ביום חמישי יצום ביום שישי, אנחנו לא נוהגים כן, אלא התענית נקבעה ליום חמישי דוקא (עין שו"ע סי' תע סעי' ב; וכה"ח שם ס"ק כ, כג).

ליל שישי - בדיקת חמץ

ביום חמישי בערב (שהוא ליל שישי) בודקים את החמץ, ומברכים בשם ומלכות כדין. וברכתו בא"י אמ"ה אקב"ו על ביעור חמץ, ולא על בדיקת חמץ. מיד אחרי הבדיקה יאמר את נוסח הביטול, כל חמירא דאיכא ברשותי דלא חזיתיה ודלא ביערתיה לבטל ולהוי כעפרא דארעא. כל החמץ שנשאר בביתו שעדיין רוצה לאכול אותו בסעודת הערב וסעודות יום שישי, ולסעודה ראשונה ושניה בשבת, צריך מיד אחרי הביטול להניחו בקופסה מיוחדת לחמץ שנשאר מעתה בביתו. והטעם הוא שבוה עושה את תחילת הביעור מפני שברך על ביעור חמץ, ועדיין לא מבערו ממש (ומה שמבערו ביום שישי אינו אלא מנהג וגזירה שמא ישכח לשנה הבאה), אלא ביעורו יהיה בשבת (כדלהלן), לכן צריך להניחו בצד ובוה המעשה מגלה שמבער את כל החמץ מביתו, ומה שנשאר לשאר הסעודות עד שבת בבוקר, מניח במקום מיוחד כמו שעושה כל שנה בליל י"ד אחרי הבדיקה והביטול (עין שו"ע סי' תמד סא, וכה"ח שם ס"ק ב, ועין כה"ח סי' תלב ס"ק ה, ומש"ב שם ס"ק ג).

יום שישי - שריפת חמץ

ביום שישי עושים שריפה לחמץ. וזמנה הוא לספרדים עד שעה 9:52 ולאשכנזים עד 10:22, ולא מבטל אחרי השריפה, אלא שורף בלבד. ואין זמן זה של שריפת החמץ אלא לכתחילה, אבל מי שלא יכול לשרוף בזמן זה, יכול לשרוף כל היום עד זמן הדלקת נרות ואין בכך כלום. והטעם שבעצם אין זה סוף זמן אכילת חמץ, שכן עדיין אוכלים חמץ כל היום עד למחרת בבוקר, ומה שהנהיגו לשרוף את החמץ הוא כדי שלא ישכח לשנה הבאה לעשות שריפת חמץ באותה שעה, ומאותו הטעם צריך לכתחילה לשרוף את החמץ בשעה זו כדי שלא ישכח לשרוף בשעה זו בשנה הבאה (עין שו"ע שם סעי' ב, וכה"ח ומש"ב שם ואחרונים).

יום שישי - הכנות לליל הסדר

כל ההכנות הקשורות לחג ולליל הסדר, אסור לעשות אותם בשבת, אלא יעשה הכל כבר מיום שישי. יש להקדים לקנות פיתות ולחמניות שלא עושים פירורים, ביום שישי. כל דבר שצריך ריסוק, כגון שקדים ואגוזים לחרוסת וכדו', צריך לרסק כבר מיום שישי. מי מלח לקערה של ליל הסדר להטביל בהם את הכרפס, יכון מיום שישי. יש להכין פמוטים כפולים, לליל שבת ולמוצאי שבת ליל החג, כבר מיום שישי. יש להכין ולהדליק נר נשמה, שממנו מדליקים את נרות החג, כדי שלא יחפשו בליל החג במקומות אחרים. צריכים להשתדל להכין נרות לליל החג שידלקו זמן רב יותר מכל נרות שבת רגילות. נרות שבת אם יש בהם

קול צופיך

מנחם הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

צו - תשס"א - מאת מנחם הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

קידוש של ליל החג

הקידוש השנה שונה שכן יש בו גם הבדלה, וסימנו יקנה"ז - א. יין ב. קידוש ג. נר ד. הבדלה ה. זמן.

היינו, א. יין - (בורא פרי הגפן) ב. קידוש - (אשר בחר בנו וכו') בא"ה מקדש ישראל והזמנים) ג. נר - (בא"ה אמ"ה בורא מאורי האש) ד. הבדלה - (בא"ה אמ"ה המבדיל וכו') בא"ה המבדיל בין קודש לקודש) ה. זמן - (בא"ה אמ"ה שהחיינו וכו').

בענין ברכת מאורי האש, אם הוא יושב ליד הנרות אפשר לברך על הנרות שהדליקה האשה. אם הוא רחוק אין לקרב את הנרות לפני בעל הבית המקדש, אלא יש להכין נר מיוחד לזה. ואם רוצה להחמיר שיהא לו אבוקה, לאחר שהדליק את הנר המיוחד בהעברת אש ממקום למקום יקרב את הגפרור לנר ויהא אבוקה. ויזהר שלא יכבה את הגפרור. וי"א שאין לברך על נרות של יו"ט שהדליקה האשה אלא צריך נר מיוחד והמחמיר תע"ב (ועיין מש"ב סי' רצ"ח ס"ק ו' משם הגר"א שצריך נר מיוחד).

סוף זמן אכילה

צריך להזהר לגמור את האוכל בליל פסח לפני השעה 11:40 שזה זמן חצות, ועד אז צריך לגמור את האפיקומן. אם יכול לגמור עד שעה זו גם את החלל הנה מה טוב, אבל לא ילחץ את עצמו בשביל כך.

כלים חד פעמיים בליל הסדר

כתוב בשו"ע (סימן תעב סעיף ב) "יסדר שולחנו יפה בכלים נאים כפי כחו ויכין מקום מושבו שישב בהסבה דרך חרות". ואומר 'כף החיים', שטוב בליל פסח לקדש מכוס של כסף. ויש בכסף עניין של רחמים. היום אפשר לקנות כוסות שמצופים כסף ולא כסף ממש. היום פשוט המנהג בקרב העם להשתמש בכלים חד פעמיים, בפרט אם יש לו אורחים רבים וכדומה. בכלים החד פעמיים בפסח בכלל, ישנם שתי בעיות שמתעוררות בהם. צריכים לדעת שבכלים החד פעמיים ישנם עיטורים צבעוניים על הצלחות, בפרט מכלים חד פעמיים שעשויים מנייר, ויש בהם חשש של חמץ ועליו לברר אם הם כשרים לפסח. ולא יקנה צלחות וסכו"ם פשוטות מאוד, אלא מהודרות וסוג משובח שיהיה כבוד לחג, ועכ"ז לפחות לעורך הסדר יהא לו כוס של קידוש נאה.

מקור הדין שצריך יין דוקא לארבע כוסות

בשולחן ערוך כתוב (סימן תעב ס"ב) "מי שאינו שותה יין מפני שמזיקו או שונאו, צריך לדחוק את עצמו ולשתות, לקיים מצות ארבע כוסות". והמקור הוא מתשובות הרשב"א (סימן רלח) וראייתו מהגמרא בנדרים. יש אחרונים שאומרים שאין לשתות בליל הסדר מיץ ענבים או עוד יותר מיץ צימוקים, אלא יין חזק כזה שיכול לעשות לו כאב ראש. ולכאורה ראייתם חזקה, שכן יש גמרא מפורשת לשיטתם בנדרים. הגמרא (נדרים מט, ב) אומרת "אמרה ההיא מטרוניתא לרבי יהודה מורה וריו" כלומר שראתה שהוא יפה תואר ופניו צהובים ומאירים, אמרה לו שכנראה סיבת הדבר מפני שהיה שיכור, והיין גרם לו כך, ואיך מורה הוראה שפוסק הלכה כשהוא שיכור? (ידוע שרבי יהודה היה עני ביותר, ופעם גזר רשב"ג תענית ציבור ולא בא לבית המדרש.

שלח רשב"ג לקרוא לו, וכשבאו התלמידים לביתו, מצאוהו שאין לו בגדים, אלא היה עטוף בסדין, התביישו וחזרו לאחוריהם. באו לרשב"ג וסיפרו לו העניין. שלח להם רשב"ג בגדים יפים ונקיים שילבש אותם, ויבוא אתם ביום התענית. כשבאו לביתו התבייש שכן מחזיקים ממנו כל כך עני. באותה שעה ישב על מחצלת קש פשוטה, אמר להם שמא אתם חושבים אותי לעני מרוד, באו ותראו מה יש מתחת למחצלת. באו וראו שיש שמה אוצרות של זהב ואבנים טובות ומרגליות (וזה היה מעשה נס להראות להם שאין הוא רוצה ליהנות בעולם הזה, עיי"ש) "אמר לה ר"י: הימנותא בידא דההיא איתתא אי טעימנא אלא קידושא ואבדלתא וארבעה כסי דפסחא וחוגרני צידעי מן הפסח עד העצרת אלא 'חכמת אדם תאיר פניו'. כלומר שאמר לה שאין הוא מסוגל כלל לשתות יין יותר משתיית יין של קידוש והבדלה, וארבע כוסות של פסח גורמים לו לכאבי ראש כל כך עזים שהוא נאלץ לקשור את צדעי ראשו מפסח עד שבועות. (ומה שאמרה הגמרא

כסאות עם ריפוד, צריך לדאוג לכסות אותם עם ניילון לגמרי ויזרוק את הניילון בגמר הארוחה. וכן חייב להניח על בגדיו מגבת וכדי שלא יפלו פיזורים על הכסא.

אחר זמן גמר האכילה וי"א אחר זמן הביעור, כל חמץ שבביתו הוא מוקצה גמור ואסור לו להרים אותו, ואם ימצא כזה צריך לכפות עליו כלי ויניחו כך עד מוצאי יו"ט ואז ישרוף אותו (עיין שו"ע שם סעי' ד, ה, ו; ומש"ב ס"ק ד טו, כא; וכה"ח שם ס"ק ז, לב, מ, מד; ובא"ח פרשת צו אות ב).

סעודה שלישית

יכינו בערב שבת קוביות של קמח מצה טחון ויבשלו עם ביצה וכד' (קניידלך).

אין לו קציצות של קמח מצה טחון, יאכל בשר או דגים. אין לו דגים, יאכל תמרים או פירות משבעת המינים. אין לו תמרים, יאכל פירות וירקות משאר מינים. אם אוכל קניידלך, צריך לכתחילה לגמור את האוכל עד שעה 14:50 שהיא שעה עשירית, ואם אוכל רק פירות אפשר אחרי הזמן אבל יוכל לאכול מעט פירות. יש עדות שלא אוכלים בערב פסח ביצה. השנה שערב פסח הוא שבת, אם נוהג כל שבת לאכול ביצה, יכול לאכול ביצה גם בסעודות היום (עיין לבא"ח פרשת צו אות ג, ה).

הכנות לחג

אסור להכין בשבת שום דבר שקשור לחג ולליל הסדר. ואסור אפי' להוציא את המצות מההקפאה לצורך הלילה. וכן אם מתארח אצל אחרים ורוצה לקחת אתו את המצה השמורה מבעוד יום, אסור לעשות כן שהמצה השמורה היא מוקצה, שלא אוכל ממנה כלל במשך השבת, וגם לא נותן ממנה לבניו, שחש על מחירם היקר. כמו כן כל אוכל קפוא אסור להוציא במשך השבת לצורך החג, וגם אסור להכין את השולחנות לצורך הלילה, שאין מכינים משבת ליום טוב (עיין בא"ח שם אות ו, ז, וכה"ח ס"ק מד).

שיעורים ושינה בשבת

הנהגנו השנה לקיים שיעור בשעה 11:00, ובשעה 12:15 נתפלל מנחה וקריאת סדר קרבן פסח וכו' ואח"כ לפני ערבית דרשות הקשורות להגדה, שכן אין זמן ביום שבת אחה"צ למסור הלכות הקשורות לחג. אין לשכוח שיש מצוה לישון בשבת זו במיוחד יותר מכל שבת. הגם שיש מצוה לישון בשבת, ואף בערב פסח יש מצוה לישון. וכמו שרבי עקיבא היה משכיב את הילדים בערב פסח כדי שיהיו עירנים בלילה, רק יזהר שלא יאמר 'אני ישן בשבת כדי שאהיה ער בליל החג' (עיין בא"ח שם אות ז ומש"ב סי' רצ ס"ק ד).

ערבית של חג

בערבית של חג שהוא מוצאי שבת וליל יו"ט, אומרים "אתה בחרתנו", ואח"כ אומרים "ותודיענו" במקום "אתה חוננתנו". ומי שלא אמר "ותודיענו" והוא באמצע התפילה, מפורט דינו במחזור שלנו של פסח כיצד עליו לנהוג.

האשה צריכה להזהר שלא לעשות שום מלאכה בצאת החג עד שעה 6:40 (בכל הארץ) שאז יוצאת שבת. אחרי זמן זה של צאת השבת, צריכה לומר 'ברוך המבדיל בין קודש לקודש', כדי להתחיל בעבודות החג המותרות כגון הכנת השולחן והמאכלים לליל הסדר. ואם מתפללת תפלת ערבית הנה מה טוב, שכן אמרה בתפלה "ותודיענו".

וכן איש שלא אמר "ותודיענו" בתפילה אסור לו לעשות שום מלאכה האסורה בשבת אפילו שמותרת ביו"ט, עד שיאמר 'ברוך המבדיל בין קודש לקודש' (עיין שו"ע או"ח סי' תעג סעי' א וסי' תצא סעי' ב ולחונים עליהם).

נרות של ליל החג

האשה מדליקה נרות של יו"ט ומברכת להדליק נר של יום טוב ושהחינו. ותזכור להדליק מנר דולק שהכניח מיום שישי. וצריכה להזהר לא לכבות את הגפרור שהדליקה בו.

קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

צו - תשס"א - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

אדם שלא יכול לשתות יין

כתוב בכף החיים (סי' תעב, ס"ק עד) ובמש"ב (שם ס"ק לו): שאם היין מזיק לו יכול לקחת מיץ צימוקים, או חמר מדינה. כתוב בשו"ע של ר' זלמן שם: כל היינות שכשרים לקידוש בשאר ימים טובים ושבטות כשרים לארבע כוסות.

בשו"ע כתוב: סוחט אדם אשכול ענבים (בערב שבת) ואומר עליו קידוש היום" (סי' ערב, סעי' ב). אומר הרב: כל דבר שרגילים לכבד בו את האורחים נקרא חמר מדינה, מדבש וכיוצא בשאר משקים החשובים שהן באותה העיר חשובים במקום יין (כגון: קוקה קולה של היום).

לכתחילה צריך להשתדל לשתות יין, ואם אדם לא מרגיש טוב כשתות יין ישתה מיץ ענבים או מיץ צימוקים, ורק אם יש לו כאב ראש מהיין ישתה חמר מדינה, בתנאי שרגילים לשתות בו בכל המקומות. ובתנאי דלהלן:

כתב המש"ב (סי' תעב, ס"ק לו) שבפסח חייב לשתות אפילו מזיקו, משא"כ בשבתות וימים טובים יכול לשמוע קידוש מאחר ויוצא בזה. אבל הכא חל חיוב השתיה על כל אדם, לא כדברי התוס' שזה רק לחומרא. בס"י תפ"ג כתב רמ"א בענין מי שאין לו יין: "ובמקומות שנוהגים לשתות משקה שנעשה מדבש שקורין מעד יכול לקחת אותו משקה ארבע כוסות אם אין לו יין, וי"א שאין עושים קידוש על שאר משקין כמו שנתבאר לעיל סי' רע"ב סעי' ט'. ולי"נ דלענין ארבע כוסות יש לסמוך אמאן דאמר שמקדשין על שאר משקין אם הוא חמר מדינה, כמו שנתבאר לעיל סי' ער"ב, עכ"ל.

היינו, שהתיר אפי' בקידוש לקחת חמר מדינה אם אין יין לענין ד' כוסות, וא"כ תחזור הקושיה לדברי הרמ"א למה שתה ר"י יין בקידוש? הרי יכול היה לשתות חמר מדינה? ואפשר כוס אחד של יין לקידוש או להבדלה לא הזיק לו, ארבע כוסות מזיק לו ושוב היה לוקח כוס אחד של קידוש מיין ושלוש כוסות מחמר מדינה, ואפשר שחמר מדינה שהיה להם (לר"י ולר' יונה) היה חריף יותר מיין.

ואפשר שר' יהודה בן אלעאי לא רצה לעשות קולות ואמר שצריך לקחת יין ממש, וחסידות שלו היא הלכה.

ומיץ ענבים של היום הוא כמו שכתב מרת "סוחט אדם אשכול ענבים ועושה מהם יין ומקדש בהם בליל שבת". ואפשר לקחת לכתחילה מיץ ענבים מי שקשה לו לשתות יין.

קידוש והבדלה מעומד או מיושב

בשו"ע בהלכות שבת מובאות שתי שיטות בענין אופן עשיית קידוש והבדלה.

בקידוש כתב: אדם שרוצה לקדש בליל שבת מקדש על כוס יין שלא יהיה פגום ואומר "ויכולו" מעומד, ואח"כ "בורא פרי הגפן" ואח"כ קידוש". - הפסח הוא שיוכלו וקידוש מעומד (שו"ע סי' רעא, סעי' ו).

אומר הרמ"א: ונוהגים לישב אף בשעה שאומרים ויכולו ורק כשמתחילים עומדים קצת לכבוד ה' כי מתחילין יום השישי ויכולו השמים" (שזה ר"ת של שם השם) אז עומדים ואחר כך יושבים וממשיכים בקידוש (רמ"א שם). בהלכות של הבדלה כתוב במרת כך: "אומר הבדלה מיושב" הגה"ה וי"א מעומד וכן נוהגים (שו"ע סי' רצ"ו סעי' ו', ועיין שם בס"י רע"א סעי' י' ובס"י רצ"ו סעי' ו', ובמש"ב וכה"ח הטעמים).

מסופר בגמרא על אדם אחד שהיה נשוי לזקנה ולנערה, והיה לו זקן שחציו שחור וחציו לבן, הזקנה הוציאה לו את השערות השחורות ונשאר לו זקן לבן, הצעירה באה וראתה אותו עם זקן לבן מה עשתה? תלשה לו שערות לבנות ונמצא קרח מכאן ומכאן (ב"ק דף ס' ע"ב).

מה יעשה בהבדלה ובקידוש של ליל פסח שחל במוצאי שבת יעמוד או ישב?

כתב המש"ב: אפילו לדעת רמ"א שאומר שצריכים בהבדלה לעמוד,

שאמר לה חכמת אדם תאיר פניו, מבאר בעל ה'בן איש חי' שלא רבי יהודה אמר לה את זה, שיש בזה גאווה, אלא הגמרא אמרה כן כדי להסביר את יופי תוארו והארת פניו).

ומכאן מוכיח הרשב"א שאף על פי ששתיית היין גורמת לו כאב ראש חזק, אף על פי כן צריך לשתות דוקא יין, שאם לא כן מדוע רבי יהודה דחק את עצמו כל כך לשתות יין שכל כך מזיק לו, הרי יכול היה לשתות מיץ ענבים וכדומה, אלא מכאן שיין מעכב. ועוד הביא ראיה מר' יונה בירושלמי פסחים.

מיץ ענבים ומיץ צימוקים

ולכאורה יש מקום לתמוה על רבי יהודה מדוע שתה דוקא יין ולא מיץ ענבים, ושמא תאמר שלא היה לו יין כסף למיץ ענבים, ליתא, שהרי בכסף שקנה בו יין יכול היה לקנות מיץ ענבים. כמו כן אפשר לשאול מדוע לא קנה מיץ קל יותר מיין (חמר מדינה) במקום לשתות יין לכל ד' הכוסות. ויכול לעשות את הקידוש על היין ושאר הכוסות על מיץ אחר. כמו כן קשה מדוע לא קדשה עליו אשתו או שהוא היה שותה קצת, כמו שהאשה כל ליל שבת טועמת מעט מהיין של הבעל, ולמה דחק עצמו כל כך, או אפשרות אחרת שהיה שותה אדם אחר.

התוס' אומרים (פסחים צט ד"ה ואפילו) על דברי המשנה שלא יפחתו לעני מארבע כוסות של יין ואפילו מן התמחוי, אומרים שלכאורה המשנה דברה על העני, ולא על אשתו כי אחרת היתה אומרת שלא יפחתו משמונה כוסות, וכן אם יש לו עשרה ילדים, צריך ארבעים כוסות ולכן אומרים התוס' שמכאן משמע שלא נותנים אלא לראש המשפחה, וכמו שבכל שבת הוא פוטר את כולם בקידוש, כך בליל פסח יכול הוא לבד לשתות ולפטור בכך את כולם מארבע כוסות. ואומרים התוס' "מיהו יש לדחות וכו' אי נמי בבניו ובני ביתו קטנים מיירי, שלא הגיעו לחינוך ואין אשתו בכלל".

וממשיכים התוס' ואומרים: "ומיהו בגמרא משמע שצריך כל אחד ארבע כוסות. דקתני הכל חייבין בארבע כוסות אחד נשים ואחד תינוקות. אמר רבי יהודה מה תועלת לתינוקות ביין, משמע דלת"ק צריך כוס אף לתינוקות. ויש לדחות דחייבים לשמוע ברכת ארבע כוסות דאמר ומשום חינוך. ונראה להחמיר ולהצריך ארבע כוסות לכל אחד והמחמיר צריך להזהר שלא יהא הכוס פגום דאמר בגמרא טעמו פגמו", עכ"ל התוס'. לפי זה יצא שרק חומרא שכל אחד ואחד ישתה ארבע כוסות, ואם זה מזיק לר' יהודה וכידוע סתם ר' יהודה הוא ר"י בן אלעאי שמוזכר בכל הגמרא כחסיד ואם הוא עשה חסידות א"כ כיצד הרשב"א לומד ממנו לדינא, ואפשר שמין ענבים או צימוקים היה יותר יקר מיין. וההלכה שבאמת גם האשה חייבת בכל המצוות של ליל הסדר, בארבעה כזיתות ובארבע כוסות וגם בניו מגיל 13 חייבים, וגם בניו היותר קטנים חייבים מדין חינוך. ומה שהמשנה אומרת שלא יפחתו לעני, הכונה לכל עני ועני.

ומה שקשה מרבי יהודה מדוע דחק עצמו דוקא ביין על אף כל הנזק שנגרם לו, היה קשה לי הדבר כל השנים, והשנה נפתרה לי הקושיה. ישבתי השנה עם אחד מראשי הארגונים של קמחא דפסחא, ואמר לי שקנה יין ומיץ ענבים כאשר מחיר היין הוא חצי ממחיר מיץ הענבים. לפי זה מיושב לי מדוע רבי יהודה לא קנה מיץ ענבים, שברוב עניותו לא יכול להרשות לעצמו לקנות מיץ ענבים שמחירו כפול ממחיר היין.

דרגות ההלכה

וההלכה היא שלכתחילה ישתה יין, ומי שקשה לו הדבר, ישתה מיץ ענבים. ומי שגם זה אסור לו, יכול לשתות חמר מדינה (כדלהלן). אבל ברור שלכתחילה צריך יין, ושהיין צריך שיהיה יין אדום דוקא, שהרי פרעה היה טובל בדם של 150 תינוקות ביום ושל 150 תינוקות בערב. ובאמת בשעת גזירות של עלילות דם, לא היו שותים יין אדום. ובשנים כתיקונם לא שותים אלא יין אדום ואפי' אם שופכים יין אדום לתוך יין לבן כדי להאדים אותו (ועיין שו"ע סי' תעב, סעי' יא ולחוננים עליו).

קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

צו - תשס"א - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

הסעודה. יש אנשים החסים על ממונם ומכוונים את שעון החשמל ביום שבת ובלי יו"ט בהתאם לרצונם ולא כדין הם עושים ובכך הם חסים על ממונם ולא על נשמתם.

ריבוי הדלקת נרות

אשה שנוהגת להדליק הרבה נרות בליל שבת כיצד עליה לנהוג כאורחת? אף על פי שלא עשתה תנאי 'אנן סהדי' שנהגה בבית שלה להדליק כן, אבל כשמתארחת די שתדליק שני נרות. ואם מדליקה הרבה נרות תזוהר לומר 'בלי נדר', כדי שאם פעם אחת לא יהיה לה שמן בבית להדליק את הנרות לא יהיה זה כהפרת נדרה.

ביו"ט מברכים ואח"כ מדליקים את הנרות

ליל יו"ט שונה מליל שבת. בליל שבת - רוב האשכנזים וחלק ניכר מהספרדים מדליקים נרות שבת ואח"כ מברכים. ביו"ט - רוב הספרדים ומעט מהאשכנזים מברכים ואח"כ מדליקים נרות של יו"ט. רק צריכים להזהר לא לכבות את הגפרור. אשה שנוהגת לומר 'שהחיינו' תברך כן. אשה שהלכה ללדת בערב החג, בעלה מדליק את הנרות ולא יברך ברכת 'שהחיינו' מכיון שבקידוש הוא יאמר ברכה זו.

בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים

בהגדה של פסח אנו אומרים "בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים", בזמן שפסח מצה ומרור מונחים לפניך. בזכות מסירות הנפש שהקריבו את קרבן הפסח יצאנו ממצרים. כשעושים דבר בשמחה ובהתלהבות זה עושה סיגוריה גדולה בשמים על עם ישראל.

וכשאומרים "פסח", "מצה", "מרור", נוהגים שכולם אומרים יחד, אבל זה לא מספיק אלא צריך עורך הסדר להסביר כל אחד ואחד. אנחנו נוהגים ששיעור 'אכילת פרס' הוא 4 דקות. וכן בכורך מרור עם המצה ישתדל לאכול תוך 4 דקות בכדי לצאת אליבא דכו"ע, וכן אנו נוהגים שכזית מצה בין במכונה בין ביד בשיעור 27 גרם. וכן ראוי לקחת חסה של גוש קטיף ללא חשש תולעים, וכן כרפס. ובכלל בכל השנה כולה ראוי לקנות מיהודים, ומהם שנאחזים במקום בפקוח נפש ממש.

בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו, ריבוננו של עולם איננו יכולים עליהם, אנו בוטחים בקב"ה "ישראל בטח בה' עזרם ומגינם הוא", עד מתי ישפך דם נקי מישראל? ואנו מבקשים מריבוננו של עולם, שיביא לנו את המשיח מהר עם אליהו הנביא ויה"ר שיהיה בעגלא ובזמן קריב ונוכה לראות כהנים בעבודתם ולוויים בדוכנם ונוכה לגאולה שלמה, וישראל ישב שקט ושאנן ואין מחריד וכן יהי רצון ונאמר אמן.

*רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!

שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

במוצאי שבת עושה קידוש והבדלה בישיבה (סי' רצו, ס"ק כח; ובסי' תעג ס"ק א).

אומר כף החיים: עומד בקידוש ובהבדלה. (בסי' תעג, ס"ק כ; ובסי' רעא, ס"ק סב). בשו"ע של ר' זלמן: יקדש בישיבה וגם יאמר בישיבה את ההבדלה (סי' תעג, סעי' ח).

בהגדה של פסח שהוציאו חב"ד בעריכת האדמו"ר השביעי זצ"ל כתוב: 'ואנחנו נוהגים לקדש בשבת וביו"ט בעמידה', (אבל בשו"ע של האדמו"ר הזקן לא כתב כן כנ"ל).

אומר האר"י: בליל שבת ובלי יו"ט אומר את הקידוש בעמידה, ועל כן גם קידוש של שבת וגם של יו"ט שאין בו 'ויכולו' אומר בעמידה (עיין שער הכוונות דף ע' ובפני"ח שער ח"י פי"ד).

למעשה, עושים קידוש והבדלה במוצאי החג בעמידה (ועיין לבא"ח פרשת ויצא אות כ"א בענין העמידה בהבדלה), ומי שפוסק כרמ"א וכמש"ב ישב בכל.

ברכת מאורי האש

במוצאי שבת אומר 'ברוך המבדיל בין קודש לקודש'. יש מחלוקת אם יש נשמה יתרה ביו"ט או אין. ויש מי שאומר שיש נשמה יתרה מסוג מיוחד בשבת, ויש נשמה יתרה מסוג אחר ביו"ט וע"כ לא מברכים בהבדלה במוצאי שבת על בשמים. במוצאי יו"ט לא מברכים על הבשמים כי עובר מסוג נשמה חלשה ליום החול ואין לו הרבה צער, וי"א טעמים אחרים (עיין תוס' ביצה לג ובפסחים קב, ועיין לכה"ח בסי' רצו ס"ק א, ועוד אחרונים). אבל במוצאי שבת וליל יו"ט מברך 'מאורי האש'. ויש מי שאומר שאפילו אסור להתפלל תפילת ערבית של חג לפני שאומר ברכת מאורי האש, ואין הלכה כן.

יש הבדל בין דור ראשון לדור שלנו. בדור הראשון - היו נוהגים לשים את נרות השבת על השולחן ואז השולחנות היו יציבים ולא זזים. היום - לא כדאי לשים נרות שבת על השולחן ובפרט בליל פסח שמזיזים את השולחן או המפה, ונרות של היום שונים משל פעם שהשעווה נמצאת בגומה ליד הלהבה וכל תזוזה עלולה לכבות את הנר. או שהפרפין שנמס מהחום ישפך וזה גרם כיבוי.

על כן, הטוב ביותר שישאיר את הנרות בצד. א"כ כיצד יברך ברכת מאורי האש? אלא יקח גפרור ארוך וידליק את זה בנר שהדליקה האשה וכך תיווצר אבוקה ויברך בורא מאורי האש. ואת הגפרור ישים אחר כך בצד ולא יכבה אותו, ועיין לעיל בדיני קידוש עוד שיטות בזה. י"א: שאין להדליק נרות שבת על ידי עץ דהוי כמזלזל. מקודם לא היה גפרורים אלא היה חתיכות עץ, אבל כיום שישנם גפרורים, ומשתמשים בהם אנשים בצורה מכובדת, ועל כן מותר במוצאי שבת שהוא יו"ט לקחת גפרור ולהדליקו מנר דולק וע"י שישפשפשו. ישנם פתילות ששעווה והוא נמצא בבסיס ממתכת וזה דולק. בד"כ הפתילה היא אחת. יש מי שאומר תקפל פתילה אחת בערב שבת לשניים, עבור מוצאי שבת ותדליקנה וכך יהיה לך אבוקה.

הדלקת נרות ביו"ט בחדרי הבית

אומרים משם גדול אחד: צריך להדליק נר של שבת בערב שבת שדולק עד למוצאי שבת. אומר הרב הלקט: מספיק שידליק נר שדולק עד הבוקר (מובא בכה"ח סי' רסג ס"ק לא).

אומר הרב כף החיים: שידלק עד סוף האוכל (שם). אומר הרב תורה לשמה: וראיתי אנשים שמדליקים נרות שבת ומכניסים שמן שידלק עד למוצאי שבת. לשם מה זה הרי זה איבוד ממון (תול"ש סי' עו) בליל פסח אם אדם מדליק במטבח או בנחיות אור חשמל זה בסדר, ולא צריך להדליק נרות בכל חדר וחדר. וכאמור בליל פסח יעשה מאמץ שהנרות ידלקו עד שעה מאוחרת בלילה לפחות עד אחר חצות ומעיקר הדין עד סיום

